

Психологія свідомості

Підготувала:
доц. О.П.Венгер

Є багато визначень свідомості:

Ленін: “Свідомість – це властивість високоорганізованої матерії”.

К.Маркс: “ Свідомість – це моє відношення до навколишньої дійсності”.

І.П.Павлов: “Свідомість – це динамічне вогнище оптимального збудження в к.г.м. з від’ємною індукцією навколо”.

З медико-психологічної точки зору:

Свідомість – це вища форма психічної діяльності людини і полягає у відображенні об’єктивної дійсності і цілеспрямованому регулюванні взаємодії людини з навколишнім світом.

Мозок і свідомість

Мозок сам по собі як складова частина організму не має свідомості. Він є матеріальним субстратом свідомості, але лише тоді, коли людина в процесі активної діяльності набуває досвіду і знань, освоює культуру народу.

Поняття самосвідомості

Свідомість включає в себе і самосвідомість – це усвідомлення людиною себе самої у своїх відношеннях до зовнішнього світу та інших людей. Це психічна функція відбиття самого себе, т. аутопсихічне орієнтування або аутоорієнтація.

Самосвідомість має багато форм свого прояву:

- В сфері **пізнавальних** процесів: самопочуття, самоспостереження, самоаналіз, самооцінка, самокритика, само спілкування та ін.
- **Емоційна сфера**: самолюбство, самовихваляння, самовпевненість, самоприниження, скромність, пихатість, почуття обов'язку, власної гідності, совість і ін.
- **Вольова** сторона психіки: стриманість, самовладання, самоконтроль, ініціатива, самостійність, самодисципліна тощо.

Властивості свідомості:

- **Ясність:** наявність чіткого і послідовного сприймання оточуючого світу і правильна орієнтація в ньому, т. алорієнтація, ауто психічна орієнтація, наявність самосвідомості із збереженням пам'яті на минуле і сучасне, збереження здатності відповідати за свої дії і керувати ними.
- **Обсяг:** певна кількість зв'язків або переживань, що знаходяться у свідомості на даний час, т. широта охоплення свідомістю оточуючої ситуації і власних переживань.
- **Зміст:** зміст асоціацій, які виникають під впливом різних подразників і знаходяться у свідомості, т. зміст думок і переживань.
- **Безперервність:** єдність переживань минулого, сучасного і майбутнього.

Симптоми порушень свідомості

(К. Ясперс, 1948)

- Повна відсутність здатності сприймати навколишній світ, або сприймання фрагментарне, нечітке.
- Порушення мислення (розірване, безладність, при цьому порушується аналіз, синтез).
- Повне або часткове порушення орієнтації в місці, часі, власній особі.
- Амнестичні порушення, що охоплюють період порушеної свідомості.
- Пароксизмальність виникнення психопатологічних ознак, які так же швидко зникають, як і появляються, відповідно до зміни етіологічного фактору (приклад – епілептичний напад).

Основні стани свідомості та її рівні

1. Індивідуальна свідомість
 2. Суспільна свідомість
 3. Рівень бадьорості
 4. Підсвідомий рівень
 5. Безсвідомі процеси
 6. Стан сну
 7. Стан гіпнозу
 8. Гіпноїдний стан
 9. Стан медитації та трансу
 10. Стан виключення свідомості
 11. Стан патологічного потьмарення свідомості
-

Свідомість має суспільну природу.

Свідомість проявляється через мову, науку, мистецтво, мораль, незалежно від волі і розуму окремих людей.

99 % думок є думки інших людей.

Свідомість окремої людини лише відносно незалежна від суспільної свідомості.

Свідомість виявляється у двох формах: предметної свідомості та самосвідомості.

Результатом першої є знання про світ, а другої – знання про себе і свої можливості.

Види усвідомлення себе самого

1. Самопочуття

2. Усвідомлення єдності психічного *Я*

3. Усвідомлення єдності соматичного *Я*

4. Усвідомлення єдності *Я* і

навколишньої природи та соціальної
дійсності.

Етапи індивідуального розвитку свідомості:

- неспляча свідомість – до 1 року (перші реакції на світ, зміни стану внутрішніх органів)
- предметна – 1-3 роки (розрізняє предмети зовнішнього світу)
- індивідуальна - 3-9 років (здатність виділити себе з оточуючого)
- колективна – 9-16 років (адекватне розуміння стосунків між собою та іншими)
- соціальна - 16-22 роки (усвідомлення своєї ролі у суспільстві).

- Поряд з усвідомленою діяльністю у людини є багато реакцій та дій, які не усвідомлюються, хоча і регулюються нервовою системою. Наприклад: робота шлунково-кишкового тракту, кровообіг, дихання, та ін. взагалі не усвідомлюється.
- Розрізняють підсвідомі та без свідомі процеси.
- Так, свідомість не приймає участь у таких автоматизованих навичках, як ходьба. У сфері підсвідомого зберігається інформація, яку людина запам'ятала і котра переходить у зону усвідомленого при згадуванні.

Сфера безсвідомого

3. Фройд на зламі ХІХ та ХХ ст. довів існування сфери безсвідомих потягів та пояснив їх структуру та особливості функціонування.
- У структурі співвідношень безсвідомого та свідомого З. Фройд виділив глибинне “ВОНО”, яке є прихованою сутністю психології людини. Поряд з “ВОНО”, стверджував Фройд, існує “Я” – сфера свідомості. “ВОНО” заставляє “Я” діяти відповідно без свідомим потягам, що повинно відповідати “принципу задоволення”. Але “Я”, звичайно, керується не “принципом задоволення”, а “принципом реальності”. У цьому йому допомагає “СУПЕР - Я”, що є нормальним цензором і носієм установок суспільства.

Основою психічного життя Фройд вважав “ВОНО”, основами якого є інстинкт життя “ЕРОС” (статевий потяг), та інстинкт смерті “ТАНАТОС”.

Оскільки “моральна цензура” не допускає прямого впливу енергії безсвідомих потягів (головним чином сексуальної енергії) на свідому діяльність, ця енергія

“розряджається” у вигляді діяльності, яка є прийнятною для індивіда та суспільства. Це називається сублимацією, різновидом якої є творчість.

Адлер та Юнг:

Довели, що сфера підсвідомого має складну структуру (“характери”, “комплекси”, “архетипи”, “потяг до агресії”, тощо).

Задоволення одних “комплексів” приносить добро індивідууму та оточуючим (наприклад реалізація “комплексу Тетчер” прем'єр міністром Великобританії). Реалізація інших приносить самозадоволення, але нещастя іншим (“комплекс Наполеона” у Гітлера та Сталіна).

Нереалізація комплексу призводить до зміни стилю життя та занять (творчість) або, частіше є причиною захворювань. На основі вивчення безсвідомих процесів ґрунтується один з методів психотерапії, який носить назву “психоаналіз”.

Інформація із сфери підсвідомого при необхідності усвідомлюється.

Безсвідомі процеси проявляють себе лише “мовою символів” (“зашифровані” сни, особливості поведінки, здоров'я і стилю життя).

Про стан сфери безсвідомого можна судити за допомогою проєктивних тестів.

Одним із фізіологічних станів свідомості є сон.

Сутність сну: внутрішнє гальмування, що захоплює більшість клітин кори та розповсюджується на підкірку.

І.П. Павлов показав можливість наявності під час сну “сторожових” пунктів у корі головного мозку.

Сон

1. Швидкий (глибокий, низькочастотний) сон, або парадоксальний.

6-8 – 20 хв.

У немовлят 50 % сну, у дітей 30 %, у дорослих 20 %.

2. Повільний (таламо-кортикальний) сон.

За ніч триває від 3 до 5 циклів, кожен з яких триває приблизно 90 хв.

Формування свідомості

- Свідомість формується у віці від 3 до 5 років, до цього лише розвивається.
 - 1. перехід дитини від діалогів “уголос” з уявним співбесідником до діалогів про себе, в умі.
 - 2. Самоусвідомлення свого “Я” з відокремленням себе у навколишньому.
 - 3. Поява вольових процесів (“я хочу”).
 - 4. Значне збагачення запасу понять та асоціацій (“чому”).
 - 5. Диференціація понять “минуле”, “теперішнє”, “майбутнє”.
-

Привите у дитинстві формує особистість
та її долю.

“Тепер я зрозумів, що атомне ядро є
дитяча гра у порівнянні з дитячою грою”

А. Ейнштейн

“ Від п'ятирічної дитини до дорослого –
один крок, а від народження до п'яти
років надзвичайно тривала дорога”

Л.Толстой

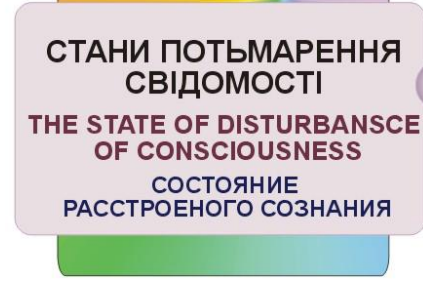
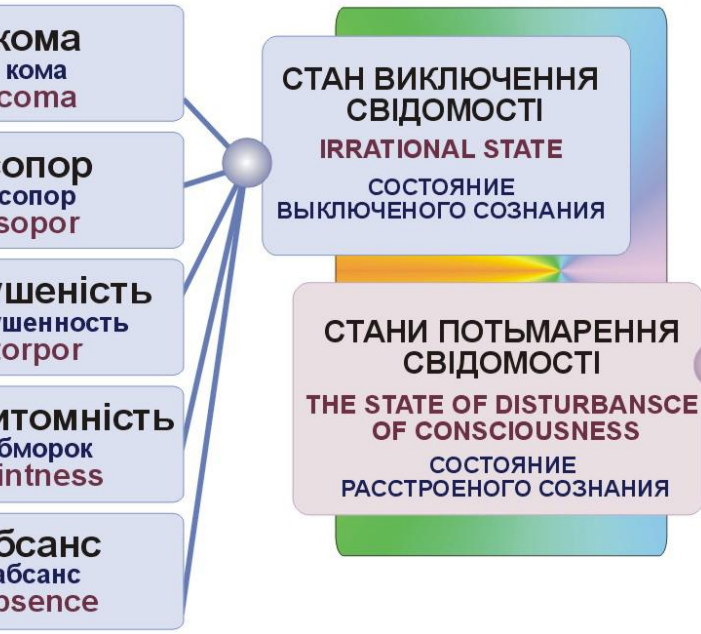

ДИРОМИ РОЗЛАДУ СВІДОМОСТІ

СИНДРОМИ НАРУШЕННЯ СОЗНАННЯ

THE SYNDROM OF CONSCIOUSNESS DISORDERS

СОПОР
сопор
sopor

КОМА
кома
coma

ОГЛУШЕННЯ
оглушение
torpor

АБСАНС
абсанс
absence

ОНЕЙРОІД (МАЛЮНОК ХВОРОГО)
Онейроид (рисунок больного)
Oneiroid state
(patient's drawing)

СПРИЙМАННЯ ХВОРОГО ІЗ СУТІНКОВИМ РОЗЛАДОМ СВІДОМОСТІ
Восприятие больного с сумеречным расстройством сознания
The perception of patient with twilight state of consciousness

Особливі стани свідомості

1. спросонковий стан
2. патологічний афект
3. патологічне сп'яніння
4. реакція "короткого замикання"

The special states of consciousness

1. awaking state
2. pathologic affect
3. pathologic intoxication
4. reaction of "short circuit"

Особые состояния сознания

1. просоночное состояние
2. патологический аффект
3. патологическое опьянение
4. реакция "короткого замыкания"

Дякую

за

увагу!

